

Gdańsk inwentaryzuje Wielką Aleję Lipową

Utworzono: środa, 29, maj 2019 12:16

Wraz z początkiem czerwca Gdański Zarząd Dróg i Zieleni rozpocznie badania archeologiczne wewnętrznych pasów zieleni, badania warunków środowiskowych i aktualizację inwentaryzacji drzewostanu Wielkiej Alei Lipowej. Prace potrwać do końca września.

Działania, które GZDiZ podejmuje teraz, będą podstawą do zaprojektowania koncepcji rewaloryzacji Wielkiej Alei Lipowej. Jej celem jest zatrzymanie procesu naturalnej degradacji drzewostanu oraz przywrócenie wartości historycznych założenia.

- W tej chwili podejmujemy działania, które ukierunkują dalsze prace w ramach rewaloryzacji Wielkiej Alei Lipowej i określą ich etapy oraz harmonogram – mówi Piotr Grzelak – zastępca prezydenta Gdańska ds. zrównoważonego rozwoju. - Kluczem jest przeprowadzenie badań archeologicznych, a z drugiej strony wykonanie badań środowiskowych, które wskażą w jakim stanie znajduje się obecnie gleba i drzewostan. Kolejny etap to pogłębiona kwerenda archiwalna materiałów źródłowych. Po tych działaniach przejdziemy do opracowania koncepcji i projektowania.

- Będzie to podstawą, aby określić plan dalszych działań prowadzonych w obrębie alei i zachowania tego zabytku, tak szczególnie ważnego dla tożsamości Gdańska – dodaje prezydent Grzelak. Od początku czerwca na terenie Alei pracować będzie dwóch wykonawców.

- Postanowiliśmy podejść do tematu rewaloryzacji podobnie, jak do kwestii zdrowia – mówi Mieczysław Kotłowski, dyrektor naczelny GZDiZ. - Zaczynamy od diagnozy Wielkiej Alei Lipowej i w zależności od jej wyników ustalona zostanie sposób rewaloryzacji. Zmieniamy systematykę naszych działań, czyli najpierw diagnozujemy, poprzez szereg badań i analiz, a potem ustalamy metodykę dalszych

Gdańsk inwentaryzuje Wielką Aleję Lipową

Utworzono: środa, 29, maj 2019 12:16

kroków – dodaje Kotłowski.

Drzewostan Wielkiej Alei Lipowej na dziś liczy 597 egzemplarzy drzew, na które składają się zarówno lipy holenderskie (nasadzenia z lat 1768-1770, 1815-1945), jak i lipy drobnolistne, szerokolistne i krymskie (nasadzenia po roku 1945). Wykonanie aktualizacji inwentaryzacji oraz szczegółowych badań warunków środowiskowych będzie jednym z elementów określenia sposobu przeprowadzenia rewaloryzacji Wielkiej Alei Lipowej oraz zaplanowania niezbędnych prac w istniejącym drzewostanie.

Umowa obejmuje dwa zadania - pierwsze to szczegółowa inwentaryzacja lip wchodzących w skład Wielkiej Alei Lipowej wraz z opisem stanu zdrowia drzew, występujących gatunków chronionych oraz wskazanie niezbędnych prac pielęgnacyjnych dotyczących każdego drzewa. Badania będą wykonywane przez zespół architektów krajobrazu i ornitologa. Drugie zadanie polega na wykonaniu badań warunków środowiskowych mających wpływ na żywotność drzew obejmujących 30 wybranych drzew z Wielkiej Alei Lipowej oraz 10 drzew rosnących w pobliskim parku, stanowiących próbę kontrolną. Tu zostaną wykonane szczegółowe analizy gleby, badanie organizmów żyjących w obrębie drzew, dostępność wody opadowej, dwukrotne badanie liści pod kątem stresu termicznego i zanieczyszczeń. Badania będą wykonywane przez zespół architektów krajobrazu, ornitologa, mykologa i gleboznawcę. Koszt tego zamówienia wynosi 156 456 zł. Termin zakończenia prac zaplanowano na 30.09.2019 r.

W wyniku inwentaryzacji dla każdego z drzew, znajdujących się w Wielkiej Alei Lipowej założona zostanie indywidualna karta, zawierająca wymiary, precyzyjną lokalizację na podstawie danych z systemu GPS, a także dokumentację fotograficzną. W karcie drzewa znajdą się również informacje na temat jego stanu zdrowotnego, technicznego, kondycji aparatu asymilacyjnego czy zwierząt, roślin i grzybów, występujących w części nadziemnej drzewa.

Wszystkie dane dotyczące każdego z drzew tworzących Wielką Aleję Lipową będą gromadzone w specjalnej aplikacji GIS. Jej stworzenie to kolejne z działań w bieżącym roku w procesie rewaloryzacji Alei. Aplikacja, nad powstaniem której prace się toczą, będzie źródłem szczegółowych informacji o każdym drzewie i jego aktualnym stanie. Będzie ona również zawierać informacje o zabiegach wykonywanych w obrębie drzewa oraz przeprowadzanych wycinkach i nasadzeniach. Dzięki aplikacji GIS w łatwy sposób będzie można w jednym miejscu przechowywać, analizować oraz aktualizować zgromadzone dane o drzewostanie Alei.

Badania archeologiczne w ciągu wewnętrznych pasów zieleni Wielkiej Alei Lipowej wykona Muzeum Archeologiczne w Gdańsku, na podstawie decyzji Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków zezwalającej na prowadzenie badań archeologicznych. Podczas prowadzonych prac wykonawca jest zobowiązany do wykonywania dokumentacji pomiarowej, fotograficznej oraz analitycznej badanych obiektów i nawarstwień antropogenicznych zgodnie z zatwierdzonym programem

badan archeologicznych.

Badania archeologiczne mają na celu zbadanie przebiegu zachowanych nawarstwień archeologicznych związanych z budową Wielkiej Alei w 1768-1770 r. oraz jej późniejszymi przekształceniami i użytkowaniem tj. wyłożeniem bruku, budową torów dla tramwajów konnych w 1872 roku, budową kolektora ściekowego w 1892 roku, czy też gruntowną przebudową w 1926 roku. Bardzo ważnym aspektem jest uchwycenie elementów pierwotnej infrastruktury nawodnienia grawitacyjnego, widocznego na rysunku Daniela Chodowieckiego z 1773 r. Przez ponad 200 lat Aleja była ulubionym miejscem spacerowym mieszkańców oraz traktem komunikacyjnym dla powozów. Badanie nawarstwień związanych z użytkowaniem terenu, może przynieść dodatkowe informacje na temat kultury materialnej mieszkańców. W tym celu na każdym etapie prac wykorzystany zostanie detektor metalu. Dodatkowo przeprowadzone zostanie badanie makroszczątek botanicznych z prób pobieranych w odpowiednich obszarach planowanych wykopów. Pozwoli to na uzupełnienie informacji na temat gatunków roślin użytkowanych w obrębie założenia, w tym różnych gatunków lipy sadzonych przez lata w ramach uzupełniania drzewostanu.

Ze względu na charakter i rozmiary zabytku objętego badaniami archeologicznymi (długość 2,1 km), prace archeologiczne zostaną podzielone na dwa etapy: badania weryfikacyjne – sondażowe (wyprzedzające realizację rewaloryzacji Wielkiej Alei) i nadzory archeologiczne (wykonywane podczas rewaloryzacji Wielkiej Alei).

W ramach 1 etapu badań założone zostaną wykopy sondażowe – planowo 20 wykopów, w których po mechanicznym usunięciu warstwy humusu mikro koparką, nawarstwienia zostaną eksplorowane ręcznie, do głębokości poziomu stropu calca, czyli do głębokości około 1,5-2 m. Wykopy będą posiadały kształt wąskich prostokątów wymiarach 8x1 m oraz mniejszych o wymiarach 4x1 m. Zostaną one założone prostopadłe do jezdni, w obszarze wewnętrznego pasa zieleni, pomiędzy drzewami. Łączna planowana powierzchnia sondaży to 154 m².

Lokalizacja wykopów została zaplanowana w taki sposób, by z jednej strony objąć obszary proporcjonalnie na całym odcinku Alei, z uwzględnieniem sąsiedztwa miejsc historycznie ciekawych tj. miejsca rozgałęzień kolektorów, miejsca nawodnienia grawitacyjnego, sąsiedztwo obiektów skupiających ówczesne życie publiczne tj. Park Steffensów, Pomnik Daniela Gralatha, kawiarnia Cztery Pory Roku – dawniej kościół i szpital Wszystkich Bożych Aniołów. Z drugiej strony uwzględnione zostaną aspekty techniczne, związane z ominięciem istniejącej podziemnej infrastruktury oraz aspekty przyrodnicze – związane z zachowanym drzewostanem. Zastosowane zostaną odpowiednie odległości od drzew, tak by nie naruszyć systemu korzeniowego. Każdorazowo, prace ziemne będą nadzorowane przez inspektora ochrony przyrody, który wskaże sposób postępowania i zabezpieczenia ewentualnie odkrywanych korzeni. Po wykonaniu badań wykopy sondażowe zostaną zasypane urobkiem.

Etap 2 obejmował będzie ścisły nadzór archeologiczny, polegający na stałej

Gdańsk inwentaryzuje Wielką Aleję Lipową

Utworzono: środa, 29, maj 2019 12:16

obserwacji prac oraz wykopów budowlanych przez archeologa z uprawnieniami do kierowania badaniami archeologicznymi w celu ochrony potencjalnych znalezisk archeologicznych znajdujących się na obszarze robót, a narażonych na zniszczenie w wyniku realizacji prac budowlanych. Nadzorem archeologicznym objęte zostaną wszystkie możliwe prace ziemne, realizowane w ramach rewaloryzacji Wielkiej Alei, takie jak wymiana gruntu (humusu) w obrębie szpalerów drzew, wykopy pod nowe nasadzenia, wykopy związane z systemem nawodnienia i odprowadzenia wody.

Sprawozdanie z przeprowadzonych prac wraz z opinią archeologiczną sporządzone zostanie w terminie trzech tygodni od zakończenia prac w terenie i przekazane do Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Sprawozdania wraz z protokołem odbioru prac zatwierdzonym przez Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków przekazane zostanie Zamawiającemu tj. GZDiZ. Koszt badań archeologicznych wyniesie 43 800 zł. Termin zakończenia prac zaplanowano na 12.07.2019 r.

Kolejnym krokiem będzie kwerenda archiwalna i analiza zgromadzonych źródeł pisanych, kartograficznych oraz ikonograficznych dotyczących Wielkiej Alei Lipowej w Gdańsku w przedziale czasowym obejmującym okres od przygotowań do założenia Wielkiej Alei Lipowej w Gdańsku aż do przekształceń dokonanych w latach siedemdziesiątych XX wieku. Jesteśmy na etapie zapytania ofertowego. Przedmiotem tego zamówienia jest przeprowadzenie poszerzonej kwerendy archiwalnej dotyczącej historii Wielkiej Alei Lipowej w Gdańsku. Do zadań wykonawcy należeć będzie przeprowadzenie analizy zgromadzonych źródeł pisanych, graficznych i kartograficznych i wykonanie opracowania historyczno-archiwalnego. Przebadanie dostępnych źródeł archiwalnych tj. pisanych, kartograficznych oraz ikonograficznych (opisów, map, rycin, rysunków, zdjęć, malowideł oraz innych dokumentów archiwalnych i zapisów filmowych), mających związek z historią Wielkiej Alei Lipowej powinno obejmować okresie od II poł. XVIII w. do lat siedemdziesiątych XX w. Kwerendą archiwalną należy objąć dostępne zbiory archiwalne krajowe takich instytucji jak: archiwa państwowe i miejskie, zbiory biblioteczne, zbiory muzealne, gabinety rycin, archiwalne zbiory uniwersyteckie, archiwalne zbiory wybranych instytucji kościelnych znajdujących się w Gdańsku, Warszawie, Poznaniu i Krakowie.

Cel badań i aktualizacji inwentaryzacji Wielkiej Alei Lipowej

Celem rewaloryzacji Wielkiej Alei Lipowej, znajdujące się w ciągu Alei Zwycięstwa w Gdańsku jest odtworzenie historycznego kształtu i charakteru liczącej blisko 250 lat alei, która jest jednym z najstarszych tego typu zabytków w Europie. Zamierzeniem podjętych działań jest określenie kierunku rewaloryzacji Wielkiej Alei Lipowej oraz sposobu i harmonogramu jej przeprowadzenia.

Badania archeologiczne, kwerenda historyczna oraz szczegółowa inwentaryzacja pozwolą na uzyskanie możliwie szczegółowej wiedzy na temat pierwotnego kształtu Alei, stworzonego przez burmistrza Gdańska Daniela Gralatha w II połowie XVIII wieku i wykonanie aktualizacji posiadanej koncepcji rewaloryzacji Wielkiej Alei Lipowej. Wskaże ona zakres drzew, które należy zachować oraz sposób postępowania z nimi, m.in. prowadzenia prac pielęgnacyjnych czy zaopatrywania w

Gdańsk inwentaryzuje Wielką Aleję Lipową

Utworzono: środa, 29, maj 2019 12:16

wodę. W ponownie opracowanej koncepcji wskazane zostaną również rozwiązania dotyczące zagospodarowania terenu, projekty zmian w układzie drogowym, a także sposób pozyskiwania materiału do nasadzeń. Zaktualizowana koncepcja pozwoli określić optymalny sposób prowadzenia rewaloryzacji Wielkiej Alei Lipowej w następnych etapach.

Kilka słów historii

Wielka Aleja Lipowa założona została w latach 1768-1770 r. Kolejne nasadzenia miały miejsce około 1815 r. Następne uzupełnienia pochodzą z czasu przedwojennego i powojennego. Po wojnie zachwiano jednorodny skład gatunkowy Alei sadząc lipy kilku gatunków, zmieniono też moduł nasadzeń. Wielka Aleja Lipowa to czterorzędowa kompozycja przestrzenna o długości 2,042 km, szer. 34,53. Pierwotnie obsadzona 1416 lipami holenderskimi (po 354 w każdym rzędzie). Po II Wojnie Światowej podczas prac konserwatorskich doliczono się w Alei 1311 drzew. W latach 70 tych XX wieku w związku z wzmożonym zamieraniem drzew spowodowanym pracami budowlanymi w układzie komunikacyjnym dosadzono ok. 220 lip.

Obecnie Aleja liczy 597 drzew. Wiek drzew jest bardzo zróżnicowany od kilkunastu lat do 250. W wieku powyżej 70 lat jest ponad 400 drzew. Ponad 100 ma 250 lat.

Wielka Aleja Lipowa wpisana do rejestru zabytków została w 1967 r. pod numerem 285. Autorem projektu Alei jest kapitan Patzer, a jej fundatorem burmistrz miasta Gdańska Daniel Gralath. Dziś pozostaje jako jedna z najstarszych w Europie.

Źródło: GZDiZ